

KARACAOĞLAN KİMLİĞİ

*EMEKSİZ, Abdulkadir
TÜRKİYE/TURÇIA

ÖZET

Türk saz şiirinin en büyük temsilcilerinden birisi de Karacaoğlan'dır. Yurt içinde ve dışında yerli ve yabancı pek çok araştırmacı Karacaoğlan konusunda değerli çalışmalar ortaya koymuştur. Kendisine duyulan sevgi ve sahiplenme duygusu neticesinde Karacaoğlan farklı farklı coğrafyalara bağlanmak istenmiş veya ayrı ayrı bölgelerde aynı mahlası kullanmış şairler ortaya çıkabilmiştir. Bazı araştırmacıların yerelleştirme eğiliminden uzak kalamayışları da konunun daha çetrefil hale gelmesine neden olmuştur. Birçok Karacaoğlan'ın yaşadığını ileri süren bazı araştırmacıların, varlığında ısrar ettikleri bir Karacaoğlan da XIX. yüzyılın Yozgatlı Karacaoğlanı'dır. Yazılı ve sözlü kaynakların yeterli bilgileri vermemesi ve Yozgatlı Karacaoğlan'ındır, denilerek, yayımlanmış şiirlerin pek çoğunun büyük Karacaoğlan adına da yayımlanmış olması, XIX. yüzyılda yaşamış Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığını ortaya koymaktaki en önemli engellerdir.

Anahtar Kelimeler: Karacaoğlan, Âşık Edebiyatı, biyografi, Yozgat.

ABSTRACT

Karacaoğlan is one of the most known minstrels in Turkish Asık Literature. Many native and foreign researchers studied on Karacaoğlan. In different regions there are many Karacaoğlans because of the endearment that peoples feel for him; this is a problem for researchers. They said that there are many Karacaoğlan and one of the Karacaoğlans is Yozgatlı Karacaoğlan who lived in 19. century. In sources enough information was not found about Yozgatlı Karacaoğlan; and the same poems noted for the great Karacaoğlan. Because of these problems to introduce the existence of Yozgatlı Karacaoğlan is very hard.

Key Words: Karacaoğlan, Asik Literature, biography, Yozgat.

*Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, emeksiz@istanbul.edu.tr

Karacaoğlan, Türk saz şiiri söz konusu olduğunda ilk akla gelen şairlerden birisidir. Bugüne kadar Karacaoğlan ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında pek çok çalışma yapılmıştır. Karacaoğlan mahlasını kullanmış olan bir şairin biyografisini kurmak ve edebî şahsiyetini ortaya koymak imkânsız denilecek derecede zordur. Yazılı ve sözlü kaynakların yetersiz oluşu ve aynı kaynak ya da kaynakların araştırmacılar tarafından birbirlerinden farklı anlaşılması da edebiyat tarihimiz açısından bu problemi daha da derinleştirmektedir.

Karacaoğlan araştırmaları yürütülürken kimi araştırmacılar bir tek Karacaoğlan'ın yaşadığını ileri sürerek onu belli bir yüzyıla, belli bir bölgeye yerleştirmeye gayret ederken; bazı araştırmacılar da aynı mahlası kullanan birden fazla şairin varlığını ortaya koymak yolunda olmuşlardır.¹

İlk dönem Karacaoğlan araştırmalarında şairin hayatı ve eserleri ile ilgili kesin hükümler verilemeyeceği ifade ediliyordu. Bugün geldiğimiz nokta bundan pek de farklı değildir. Ülkemizde Karacaoğlan şiirlerini ilk defa toplu olarak kitap hâlinde yayımlayan Sadettin Nüzhet Ergun, elinde bulunan ve sayısı 505'i bulan şiirlerden pek çoğunu başka şairlere ait olduğunu düşünerek kitabına almadığını belirtmiştir. (Sadettin Nüzhet, 1927: 9). Konu üzerindeki ilk çalışmalarından birinde Köprülü "... On birinci asrın son nisfında yaşayan bu Karacaoğlan'dan başka, daha muahhar zamanlara mensup ve aynı ismi taşıyan diğer şairlerin mevcudiyeti ihtimali büsbütün reddedilemez." (Köprülü, 1927: 282) diyerek XVII. yüzyılın son yarısında yaşamış olan Karacaoğlan'dan başka aynı mahlası taşıyan şairlerin olabileceği ihtimaline dikkat çekmiştir. Ergun ve Köprülü örneklerinde gördüğümüz hangi şiirlerin Karacaoğlan'a ait olduğu ve Karacaoğlan mahlaslı bir ya da birden fazla şairin yaşadığı ile ilgili problemler konu üzerinde gerçekleştirilen ilk dönem araştırmaları ile başlamıştır ve günümüzde de devam etmektedir.

Biz, bu bildirimizde bir ya da birden çok Karacaoğlan'ın varlığını iddia ve ispat etmek gayesi gütmeyecek, birden çok Karacaoğlan yaşadığını ileri süren bazı araştırmacıların üzerinde durdukları XIX. yüzyılda yaşadığı savunulan Yozgatlı Karacaoğlan meselesini ele alacağız.

Hangi Karacaoğlan Nerelidir?

Hangi Karacaoğlan'ın nereli olduğunu ortaya koyacak sağlam bilgi ve belgelere sahip değiliz. Karacaoğlan'ın, Karacaoğlanların biyografisini, biyografilerini veren yazılı belgelerden mahrumuz. Sözlü kaynaklar ço-

¹ Daha fazla bilgi için bkz.: Saim, Sakaoğlu, **Karaca Oğlan**. Ankara: Akçağ. 2004. s. 17-183.

ğunlukla yerelleştirme duygusuyla araştırmacıları bilgilendirmişlerdir. Eseri kaynak olarak kullanmak ve şiirlerden sonuç çıkarmak da mümkün görünmemektedir; çünkü elimizde bir Karacaoğlan divanı yoktur. Bugün neşredilmiş olan bütün şiirler, mecmua ve cönkler başta olmak üzere bazı yazılı kaynaklardan ve buna ilaveten sözlü kaynaklardan derlenip bir araya getirilmiş şiirlerdir.

Karacaoğlan şiirleri sözlü kültürde yaşayıp sonradan yazıya geçirilmiştir. Yazılı hale gelen şiirler söylendiği zamanın mı, yazıya geçirildiği zamanın mı ürünü sayılacaktır? Yazıya geçirenler, derledikleri şekle sadık kalmışlar mıdır? Şiirlerin diline, üslûbuna ne derece müdahalede bulunmuşlardır? Karacaoğlan mahlası taşıyan her şiir Karacaoğlan'a mı aittir? Karacaoğlan şiirini kendi adı ya da mahlasıyla sahiplenen şairler olmuş mudur? Kendi şiirini büyük şairin eserleri arasına katmak ve ölümsüzleştirmek için şairler bu mahlası kullanmış olabilir mi? Bu soruların tamamını cevaplama imkânımız bulunmasa da soruların varlığı devam ettiği müddetçe Karacaoğlan mahlasıyla elimizde bulunan şiirlerin temel hareket noktası ve sonuç verici sağlam belge olarak değerlendirmenin ihtiyatla karşılanması gerektiğini düşünüyoruz. Sakaoğlu “Şiirlerde geçen yer adları her zaman için değiştirilmeye uygundur, asıl yer adının kaldırılıp bir başkasının, meselâ gönlümüzden geçirdiğimiz yerin adının yazılıvermesi hiç de zor bir iş değildir.” ifadesiyle Karacaoğlan şiirlerinde yapılabilecek değişikliklere işaret etmiştir (Sakaoğlu, 2004: 128).

Kaynaklara bağlı zorluklar yanında, araştırmacılara bağlı nedenlerle de konu çetrefil hâle gelmiştir. Karacaoğlan, belli bir bölgeye ait gösterilmeye çalışılırken; bir yandan da ayrı ayrı bölgelere ait Karacaoğlanlardan söz edilmiştir. Bir tek Karacaoğlan yaşadığını savunan araştırmacıların Karacaoğlan'ı ile birden çok Karacaoğlan'ın varlığını savunan araştırmacıların Karacaoğlanları hayat hikâyeleri ve eserleri bakımından birbirine karışmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bugüne kadar Karacaoğlan mahlasını kullanmış beş ayrı şair söz konusu edilmektedir. Biz, bütün Karacaoğlanların hayat hikâyeleri ve eserleri üzerinde durmak yerine, hangi Karacaoğlan'ın hangi yörelere ait gösterildiğinin listesini verip karşılaştırmalı bir metot izleyerek XIX. yüzyılda Yozgat'ta yaşadığı söylenen Karacaoğlan ile ilgili bazı noktalara dikkat çekmek istiyoruz.

I. XVI. yüzyılda yaşadığı kabul edilen Karacaoğlan'ın Rumelili (Günay, 1993: 153) ve Yozgatlı (Göksoy, 1985: 16; Başgöz, 1992: 47) olduğu iddia edilmiştir.

II. Kimi araştırmacılar tarafından XVI. yüzyıla bağlanan, çoğu araştırmacılar tarafından da XVII. yüzyılda yaşadığı kabul edilen büyük Karacaoğlan'ın, ait gösterilmek istendiği coğrafya çok daha geniştir: Mut, Ermenek, Düziçi, Elbistan, Kahramanmaraş, Fekenin Gökçeli Köyü, Kadirli Yusufizzettin (Binboğa) Köyü, Aksaray'ın Kargın Köyü, Kilis'in Musabeyli İlçesi (Sakaoğlu, 2004: 120-128).

III. XIX. yüzyılda Silifke'de bir Karacaoğlan yaşamıştır (Yalėın, 2000:181-183).

IV. XIX. yüzyılda Yozgat'ta bir Karacaoğlan yaşamıştır ([Ülkütaşır], 1933: 256; Bařėöz, 1955; 303; Göksoy, 1982: 23-24).

V. XX. yüzyılda da Karacaoğlan mahlası kullanan bir şair vardır.²

Karacaoğlan Yozgatlı mıdır ya da Yozgatlı Karacaoğlan var mıdır?

A. Biyografisi Bakımından Yozgatlı Karacaoğlan Değerlendirmesi

XIX. yüzyılda yaşamış Karacaoğlan mahlaslı bir şairden ilk olarak M. şakir [Ülkütaşır] haber vermiş ve İlhan Bařėöz ile Yılmaz Göksoy tarafından da Yozgatlı Karacaoğlan konusu üzerinde ısrarla durulmuştur. Kullanılan kaynaklar ve öne sürülen iddialar Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığını ispat etmekten uzak görünmektedir düşüncesindeyiz. Bir şairin hayat hikâyesi ve eserleri incelenirken ana hatlarıyla; soyu, doğum yeri ve zamanı, çocukluğu ve gençliği, evliliği, eğitim durumu ve sosyal çevresi, âşıklığı, ölümü ve mezarı, biyografisini kurmak; eserlerinin yapı, tür, dil ve üslup bakımından gösterdiği özellikler ile şöhreti ve tesiri ise edebî şahsiyetini sunmak için verilmesi gerekli bilgilerdir. Yozgatlı Karacaoğlan için bu bilgilerin hemen hemen hiçbirine sahip değiliz. Elimizdeki çok az bilgi ise sağlam kaynaklardan yoksun ve tutarsızdır. Sırasıyla bu üç araştırmacının Yozgatlı Karacaoğlan'a dair verdikleri bilgileri değerlendiriyoruz.

Yozgatlı Karacaoğlan ile ilgili olarak Ülkütaşır'ın verdiği bilgi: "Zeyneddin köyünde doğmuş ve o havalide tanınmış bir halk şairidir. Takriben 1260 [miladi 1844] tarihlerinde yaşamıştır. Ümmî olup diyişleri de fitrî istidadının mahsulüdür." şeklindedir. Ülkütaşır, bu bilgileri hangi kaynağa bağlı olarak aktardığını bildirmeden Yozgatlı Karacaoğlan'a ait olduğunu söyleyerek aynı yazısında dört koşma metni verir ([Ülkütaşır], 1933: 256). Ülkütaşır, bu yazısından üç yıl sonra Eminönü Halkevi'nin çıkardığı *Yeni Türk* dergisinde 37-38. sayılarda koşma hakkında kısaca bilgi verdikten sonra koşma metinleri yayımlar. Aynı derginin 48. sayısında (1 Kânun 1936) 38. sayıdan devam notu ve "Halk Edebiyatı" başlı-

²Müjėân Cumbur, "...son yıllarda bazı kimseler Karacaoğlan adını kullanarak şair yazmışlardır." diyerek bir şair yayımlamıştır. Bu şiirin sahibinin kim olduğu ve nereli olduğuna dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bkz.: Müjėân Cumbur (hazırlayan), *Karacaoğlan şiirler*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 2001, s.23-24.

ğı altında koşma yayımlarına devam eder. “Bu ve aşağıdaki yedi koşma, son asır halk şairlerinden Yozgatlı Karacaoğlan’ındır.” dipnotu ile Yozgatlı Karacaoğlan’a ait olduğunu söylediği koşmaları yayımlar, herhangi bir kaynak belirtmez, biyografik bilgi de ortaya koymaz.

İlhan Başgöz, Ülkütaşır’ın bahsettiği Yozgatlı Karacaoğlan’ın varlığını destekler: “M. Şakir Ülkütaşır (Yeni Türk Mecmuası, sayı, 48), “Son asır şairlerinden Yozgat’lı Karacaoğlan’ın kaydı ile iki şiir yayınlamıştır. Gerçi bu kaydın nereden alındığını bilmiyoruz; fakat Yozgat’lı ve XIX. yüzyılda yaşamış bir Karacaoğlan’ın varlığına işaret edildiği açıktır.” (Başgöz, 1955: 303) Başgöz, ilave herhangi bir bilgi ve belge sunmaz. Karacaoğlanlar konusu üzerindeki araştırmalarının devamında da XIX. yüzyılın Yozgatlı Karacaoğlan’ı ile ilgili bir ilerleme görülmez. Karac’oğlan kitabının her baskısında benzer ifadelerle aynı bilgileri verir, M. Şakir Ülkütaşır’ın “Son asır şairlerinden Yozgatlı Karacaoğlan” kaydı ile iki şiir yayınladığını, şiirlerin elinde olmadığını ve Ülkütaşır’ın yazısı hakkında bilgi sahibi olmadığını belirterek XIX. yüzyılda yaşayan bir Karacaoğlan’a işaret edildiğinin açık olduğunu vurgular (Başgöz, 1992: 80; 2003: 78). Kendi ifadesinden de anlaşıldığı üzere Başgöz, Ülkütaşır’ın yazısını da görmemiştir.³

XIX. yüzyılda Yozgatlı olan ve Karacaoğlan mahlasını kullanmış bir şairin yaşadığını ileri süren bir başka araştırmacı da Yılmaz Göksoy’dur. Göksoy’un dayandığı kaynaklar ise Ülkütaşır’ın herhangi bir kaynak göstermeden aktardığı bilgiler, İlhan Başgöz’ün **Karac’oğlan** kitabı ile Yozgat ili civarından derlenmiş sözlü kaynaklar ve Karacaoğlan mahlaslı bazı şiirlerdir. Göksoy, Ülkütaşır’ın verdiği bilgileri tekrar ederek Yozgatlı Karacaoğlan’dan bahseder. İlhan Başgöz’ün, kitabında yer alan bir şiirin Yozgatlı Karacaoğlan’ı belirleyen en güzel belge olduğu kanaatini bildirir. Şiirin ilk iki dördümlüğünü veriyoruz:

1. Gözüme ebrûsu geldi bakınca	2. Yavru şâhin otururdu yuvada
Böyle m’olur dost gayreti çekince	Ulu kuşlar semah kurmuş havada
Mısır’ın Bağdat’ın varı çıkınca	Bozok kazasında Üsyün (Hüseyin) ovada
Yavru’nun menendi güzel var m’ola	Yavrunun menendi güzel var m’ola
- (Başgöz, 1992; 91; Göksoy, 1982; 23)

Göksoy, nakledildiği kaynakta Başgöz tarafından Yozgatlı Karacaoğlan’a aittir, diye ifade edilmemiş olan bu şiirin ne bakımdan Yozgatlı Karacaoğlan’ı belirlediğini bildirmez. Şiirde Bozok yer adının

³ İlhan Başgöz’ün bu yazıları görmediği verdiği bibliyografik künyeden de anlaşılmaktadır, çünkü Ülkütaşır, Başgöz’ün bildirdiği gibi **Yeni Türk**’te “Son asır şairlerinden Yozgat’lı Karacaoğlan” kaydı ile 1939 yılında iki şiir yayımlamış değildir. Ülkütaşır’ın **Yeni Türk**’teki yayımının başlığı “Halk Edebiyatı” şeklindedir, bu yayım 1936 yılında gerçekleştirilmiştir ve Yozgatlı Karacaoğlan’a ait olduğu söylenen iki şiir değil; yedi koşma yayımlanmıştır.

geçmesi Yozgatlı Karacaoğlan'ı belirliyor ise aynı şiirin ilk dördlüğünün de Mısır ya da Bağdatlı Karacaoğlan'ı işaret ettiği de savunulabilir. Karacaoğlan mahlaslı şiirlerin kaynak olma bakımından değerlendirilmesi başlı başına bir araştırma konusudur; ayrıca şiirlerde geçen ifadelere -özellikle yer adlarına- bağlı kesin hükümler verilmesinin sakıncalı olabileceğini düşünüyoruz.

Göksoy, Yozgatlı Karacaoğlan ile ilgili olarak sözlü kaynaklara dayalı bilgiler de verir. Yozgat'ın Sorgun ilçesinin Gevrek ve Doğanlı köyleri arasında yığılı taşlardan ibaret mezarının bulunduğunu A. Ganî Telli Hoca'ya dayanarak aktarır (Göksoy, 1982; 23). Karacaoğlan şiirlerini kaynak olarak kullanan Göksoy, “ Ağı, ala, arı, arzuman, baran, bel, menevşe, öte, sayrı, siyeç, sili, suna, şıvga, tez, tüm, tütmek, hoyrat, karıl, üce, vala” kelimelerinin Yozgat yöresinde hâlâ söylenmekte olmasına dayanarak Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığına olan inancını dile getirir (Göksoy, 1987: 21). Bu kelimeler Yozgat'ta kullanılması yanında başka yörelerimizde de bilinen ve kullanılan kelimelerdir. Göksoy ayrıca Karacaoğlan şiirlerinde geçen Emirler, Eymir ve Sincan köy adlarının Yozgatlı Karacaoğlan'ın mezarının bulunduğu Sorgun-Doğanlı köyünün çevresinde bulunan köyler olduğunu söyleyerek iddiasına destek arar (Göksoy, 1987: 21). Göksoy'un alıntı yaptığı şiirler, XIX. yüzyılda yaşadığı iddia edilip adına şiirler yayımlanmış olan Yozgatlı Karacaoğlan'a ait gösterilen şiirler değildir. Göksoy'un XIX. yüzyılda yaşamış Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığını ispat için verdiği örnekler büyük Karacaoğlan adına yayımlanmış şiirlerdir:

***

Anası mayadır kızı beserek / Emirlerden bir kız indi pınara (Sakaoğlu, 2004: 397).

***

İbrişim atmalı havlular dokur / Eymirli'den bir kız indi pınara (Sakaoğlu, 2004: 396).

***

Sincan karyesinde gördüm bir güzel / Çeşit çeşit başcağızı bağlıdır (Cumbur, 2001: 223).

Yukarıda örnek gösterdiğimiz şiirler eğer bir delil olarak kullanılacaksa –ki Karacaoğlan şiirinde geçen yer adlarına bağlı sonuçlar çıkarmak pek de mümkün değildir– Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığını ortaya koymak yerine büyük Karacaoğlan'ın Yozgatlı olduğunu söylemek için kullanılabilir. Karacaoğlan'ı şiirlerde geçen yer adlarına göre belli bir coğrafyaya ait göstermenin ise sınırı olmayacak, her yer adına bağlı ayrı bir Karacaoğlan'dan söz edilecektir.

Göksoy'un aktardığı rivayetler ile ilgili olarak Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığı konusunda daha ihtiyatlı davranmış olan Oğuz da, "...bu rivayetler şu veya bu yüzyılda bir Yozgatlı Karacaoğlan'ın yaşadığına hükmetmemize yetecek bilgi ve belgeleri beraberinde getirmemektedir." diyor (Oğuz, 1994: 119).

Öcal Oğuz'un, Yozgatlı Karacaoğlan'ın yaşamış olması ihtimaline göre yaptığı değerlendirme ise şöyledir: "...eğer Yozgat'ta Karacaoğlan adında bir şair yaşamışsa bunun XIX. yüzyılda yaşamış olması kuvvetle muhtemeldir. Yozgat XIX. yüzyılda Çapanoğulları'nın imar hareketleriyle Orta Anadolu'nun gelişmiş, bayındır şehirlerinden biri haline gelirken, açılan onlarca medresede tahsil görenlerin birçoğu güçlü birer şair olacak bu yüzyılında tertip edilen cönk ve mecmualarda yerlerini almışlardır." (Oğuz, 1994: 119). Oğuz'un, Yozgat'ta bir Karacaoğlan yaşamışsa ifadelerini anlamlı, Yozgatlı Karacaoğlan'ın varlığını ortaya koymak noktasında kaynakların yetersizliğini söylemesini de önemli buluyoruz. Ayrıca Yozgatlı Karacaoğlan'a dair çok sınırlı bilgiler içinde onun ümmî olduğu aktarılmaktadır ([Ülkütaşır], 1933: 256) ve bu da medrese görmüş olmak ihtimaline bağlı olarak XIX. yüzyılda yaşadığı düşünülen Karacaoğlan'ın varlığını, oluşturduğu tezat itibarıyla ortadan kaldırmaktadır diye değerlendiriyoruz.

B. Eserler Bakımından Yozgatlı Karacaoğlan Değerlendirmesi

Elimizde bulunan ve Yozgatlı Karacaoğlan adına yayımlanmış şiirlerden hareket ederek onun biyografisini kurmak, eserlerine dair söz söylemek imkânına sahip değiliz. Çünkü Karacaoğlan şiirlerinin aidiyeti meselesi çözülebilmemiş değildir ve Yozgatlı olduğu söylenen Karacaoğlan da bu meselenin içindedir.

Hangi şiirlerin Karacaoğlan'a, hangi şiirlerin hangi Karacaoğlan'a ait olduğunu tespit etmekte dört ayrı problem karşımızda durmaktadır:

I. Aynı şiirler hem Karacaoğlan mahlasıyla, hem başka mahlaslarla yayımlanmış olabilir.⁴

II. Başka şairlerin şiirleri Karacaoğlan mahlasıyla kayıtlara geçmiş bulunabilir.⁵

⁴ İlhan Başgöz'ün bu konuda verdiği örnek çok dikkat çekicidir: "Ali İzzet Özkan 1943 yılında Sivas çevresinden derlediği bir defter dolusu şiiri, Pir Sultan Abdal'ındır diye Pertev Naili Boratav'a veriyor. Bunların çoğu Abdülbaki Gölpınarlı Pertev Naili Boratav'ın Pir Sultan Abdal adlı kitaplarında yayınlandı. Birkaç yıl sonra Ali İzzet, bu şiirlerin bir kısmını bu sefer Karacaoğlan'ındır diye Ahmet Adnan Saygun'a veriyor. O da Karacaoğlan'ın Erzurum Seyahati adlı kitabında bu şiirleri yayınladı." Örnek ve daha fazla bilgi için bkz.: İlhan Başgöz, **Karac'oğlan**. 3. bs. İstanbul, İndiana Üniversitesi Türkçe Programı Yayınları, Pan Yayıncılık, 1992, s. 20.

⁵ I. ve II. maddede değinilen problemlerle ilgili olarak Saim Sakaoğlu, kitabında bir bölüm ayırarak Koroğlu'dan

III. Karacaoğlan'ın şiirleri başka mahlas ya da mahlaslarla kaydedilmiş olabilir.

IV. Varlığı kabul edilen ayrı ayrı Karacaoğlanların şiirleri birbiriyle karışmış olabilir.⁶

Hangi şiirlerin hangi Karacaoğlan'a ait olduğunu tespit etmeden, eserine bağlı olarak hayatı hakkında söz söylemek, ona dair şiir tahlili yapmak, üslup incelemesinde bulunmak araştırmacıları yanlış yollara yönlendirebilir. Karacaoğlan şiirlerinin aidiyet problemlerine bir örnek veriyoruz. Aşağıda tablonun sol yanında bulunan Ahmet Öztürk mahlaslı şiir, Karacaoğlan adına daha önce yayımlanmış bir şiirin çeşitlemesi olarak görünmektedir. Ahmet Öztürk'ün, Karacaoğlan mahlasının yerine kendi adını koyarak şiiri okuması, günümüzde bile Karacaoğlan şiirlerinin sözlü kültürde yaşadığını, Karacaoğlan araştırmalarının sözlü kaynaklarının hâlâ canlı bulunduğunu göstermektedir:

Ahmet Öztürk

Yıkılası şu dağların ardına
Aşıp gider bir gözleri sürmeli
Cenneti âlâda bir gül açılmış
Kokup gider bir gözleri sürmeli

Guru kütük yanmayınca tüter mi
Ak memende çifte benler biter mi
Vakit gelmeyince bilbil öter mi
Ötüp gider bir gözleri sürmeli

Deniz kenarında avlallalar avı
Kılavuz edeller telli turnayı
Ak göğsün üstünde ilik düğmeyi
Çezip gider bir gözleri sürmeli

Ahmet Öztürk de kalem alır destine
Selam yazar yaranına dostuna
Siyah saçları dökmüş ince belin üstüne
Döküp gider bir gözleri sürmeli⁷

Karacaoğlan

Sunayı da deli gönül sunayı
Ben yoluna terk ederim slayı
Armağan gönderdim telli turnayı
İner gider bir gözleri sürmeli

Ataş yanmayınca tütün mü tüter
Ak göğsün üstünde çimen mi biter
Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider bir gözleri sürmeli

Sabahtan uğradım anın yurduna
Dayanılmaz fırkatine derdine
Yıkılası karlı dağlar ardına
Aşar gider bir gözleri sürmeli

Karac'Oğlan kapınızda kul gibi
Gönül küstürerse ince kıl gibi
Seherde açılmış gonca gül gibi
Kokar gider bir gözleri sürmeli
(Sakaoğlu, 2004; 444-445).

XIX. yüzyılda yaşadığı iddia edilen Yozgatlı Karacaoğlan adına yayımlanan şiirlerin çoğu da gerek bu şiirler Yozgatlı Karacaoğlan adına yayımlanmadan önce, gerekse yayımlandıktan sonra büyük Karacaoğlan adına

İhrakî'ye kadar hangi şairlerin şiirleriyle Karacaoğlan şiirleri arasında karışmalar olduğunu işlemiştir. Daha fazla bilgi ve örnekler için bkz.: Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Karaca Oğlan**, Ankara, Akçağ, 2004, s. 163-183.

⁶ Günay Umay, "Çukurovalı Karacaoğlan adına hazırlanan şiir kitaplarında bulunan şu şiir de gerek şikâyet yükümlü duyguları ve Rumeli coğrafyasına âit yer isimleri açısından Rumelili Karacaoğlan'a ait olmalıdır." diyerek Evvel bahar mehd edelim /Sevdiğim Firenk güzeli / Zahmanımız terk edelim / Sevdiğim Firenk güzeli dörtlüğü ile başlayan şiiri bu konuda örnek gösterir. Bkz. : Umay Günay, "XVI. yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan", **Türk Kültürü Araştırmaları**, yıl: XXIX/1-2, Ankara, 1993, s. 162-163.

⁷ Hatay ili Yayladağı ilçesinin bazı köylerinde yaptığımız alan araştırmaları sırasında gerçekleştirilen derlemedir. Ahmet Öztürk 1917 yılında Yayladağı ilçesinin Kışlak köyünde dünyaya gelmiştir. Medrese usulüyle eğitim aldığını ifade eden Öztürk'ün mesleği çiftçiliktir. Bu kaynak kişi ile 9 Ocak 1996 tarihinde görüşülmüştür.

defalarca yayımlanmış olan şiiirlerdir. Aşağıdaki tablonun solundaki metin Karacaoğlan şiiirlerinin kitap halinde ilk olarak yayımlandığı, sağındaki metin ise günümüzde yapılmış son çalışmadan alınmıştır. Tablonun ortasında yer alan şiiir ise Yozgatlı Karacaoğlan'a ait gösterilmektedir:

Sadettin Nüzhet	Ülkütaşır	Sakaoğlu
Kadir mevlâm senden bir dileğim var Şöyle bir güzel ver gönlüm eyleyim Ellere verirken benim ne suçum Birin de bana ver gönlüm eyleyim	Kadir mevlâm budur senden dileğim Ver bana bir güzel gönlüm eyleyim Ellere vermişsin nedir günahım Ver bana bir güzel gönlüm eyleyim	Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var Bana bir güzel ver gönlüm eğleyim Ellere vermişsin benim suçum ne Birin de bana ver gönlüm eğleyim
Sakin ağır olsun densiz olmasın Bana bir güzel ver gönlüm eyleyim ⁸	Uzun boylu olsun cansız olmasın Gerdanı bir karış bensiz olmasın Gayet güzel olsun densiz olmasın Ver bana bir güzel gönlüm eyleyim	Uzun boylu olsun cansız olmasın Beyaz tenli olsun kansız olmasın Güleç yüzlü olsun densiz olmasın Böyle bir yosma ver gönlüm eğleyim
Güvercin topuklu hem ince belli Gerdanı bir karış püskürme benli Heman Koroğlu'nun Ayvaz'ı denli Bana bir suna ver gönlüm eyleyim	Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı Güvercin duruşlu keklük sekişli Üsküfün aldırılmış şahin bakışlı Ver bana bir güzel gönlüm eyleyim	Güvercin duruşlu keklük sekişli Kıl ördek boyunlu ceren bakışlı Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı Şöyle bir güzel ver gönlüm eğleyim
Güvercin duruşlu keklük sekişli Kıl ördek boyunlu ceren bakışlı Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı Şöyle bir güzel ver gönlüm eyleyim	Karaca oğlan der ki kılalım namaz Hakka eyleyelim daima niyaz Elmadan kırmızı pamuktan beyaz Ver bana bir güzel gönlüm eyleyim	Karac'Oğlan der ki edelim niyâz Ak göğsün üstünde kılalım namaz Almadan kırmızı elmadan beyaz Bana bir güzel ver gönlüm eğleyim
Karac'oğlan der ki yüzü bembeyaz Durayım divana ideyim niyaz ⁹ Elmadan kırmızı, elmadan beyaz Şöyle bir güzel ver gönlüm eyleyim (Sadettin Nüzhet, 1927: 100-101).	(Ülkütaşır, 1936: 707).	(Sakaoğlu, 2004: 505).

Aşağıdaki örnekte yer alan koşma da Ülkütaşır'ın Yozgatlı Karacaoğlan'a ait olarak gösterdiği bir şiiirdir. Aynı şiiiri, Karaer ve Yozgatlı Karacaoğlan'a dair Ülkütaşır'ın yazısını görmediğini ifade eden Başgöz de büyük Karacaoğlan adına yayımlamışlardır (Başgöz, 1992: 119).

Ülkütaşır	Karaer	Başgöz
Ateşim yanmadan tütünü tüter Havaya bulutun ağdığı gibi Yârin bahçesinde gülleri biter Ayın on dördünde doğduğu gibi	Ataşım yanmadan tütünü tüter Bulutun havaya ağdığı gibi Yârin bahçesinde bülbüller öter Ayın on dördünde doğduğu gibi	Ataşım yanmadan tütünü tüter Bulutun havaya yağdığı gibi Yarin bahçesinde bülbüller öter Ayın on dördünde doğduğu gibi
O yâr bize yine nâme yollamış Ârif olan sözlerinden anlamış Alyanaklar dumur dumur terlemiş Rahmetin güllere yağdığı gibi	O yâr bize yine nâme yollamış Ârif olan sözlerinden anlamış Al yanaklar domur domur terlemiş Rahmetin güllere yağdığı gibi	O yar bize yine name yollamış Ârif olan sözlerinden anlamış Al yanaklar domur domur terlemiş Rahmetin güllere yağdığı gibi
Karacaoğlan eder başların tacı Ayrılık şerbeti zehirden acı Kıvrım kıvrım olmuş zülfünün ucu Mor menefşe boynun eğdiği gibi (Ülkütaşır, 1936; 707).	Karac'oğlan eydür başların tacı Ayrılık şerbeti zehirden acı Kıvrım kıvrım olmuş zülfünün ucu Mor menefşe boynun eğdiği gibi (Karaer, [1973]; 123-124).	Karac'oğlan eydür başların tacı Ayrılık şerbeti zehirden acı Kıvrım kıvrım olmuş zülfünün ucu Mor menefşe boyun eğdiği gibi (Başgöz, 1992; 119).

“Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem” dizesiyle başlayan aşağıdaki

⁸ Sadettin Nüzhet [Ergun] neşrinde de metin bu şekilde yer almıştır.

⁹ Sadettin Nüzhet [Ergun], nüsha karşılaştırması yapmış ve diğer nüshadaki son iki dizenin şu şekilde olduğunu dipnotla vermiştir: Karac'oğlan der ki ideyim niyaz / Ak göğsün üstünde kılalım namaz.

koşma da Ülkütaşır tarafından XIX. yüzyılda yaşadığı iddia edilen Yozgatlı Karacaoğlan'a mal edilen şiirlerdendir. Aynı koşma, Öztelli ve Cumbur tarafından bazı imlâ farklılıklarıyla birlikte büyük Karacaoğlan'a ait olarak yayımlanmıştır. Aşağıdaki metinlerde dikkat çekici olan 3. dörtlükte birer dizenin eksik bulunmasıdır ki bu da metinlerin aynı kaynaktan nakledilmiş olduğu izlenimini vermektedir.

Ülkütaşır	Öztelli	Cumbur
Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem Gülen oynan yaran ile eş ile Aralıktan kem haberin duyarsam Delen bu sinemi kara taş ile	Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem Gülen oynan yârân ile eş ile Aralıkdan kem haberin duyarsam Delen bu sinemi kara taş ile	Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem Gülen oynan yârân ile eş ile Aralıkta kem haberin duyarsam Delen bu sinemi kara taş ile
Hey ağalar ben bir hata işledim Gamı koydum kasavete başladım Elma diye al yanağı dişledim İncitmişim dökülesi diş ile	Hey ağalar ben bir hata işledim Gamı koydum kasavete başladım Alma diye al yanağı dişledim İncitmişim dökülesi diş ile	Hey ağalar ben bir hata işledim Gamı koydum kasavete başladım Alma diye al yanağı dişledim İncitmişim dökülesi diş ile
Ememedim leblerinden bârimi Kim ağlatmış benim nazlı yârımı Kan doldurmuş gözlerini yaş ile	Emeydim leblerinden yârımı Kim ağlatmış benim nazlı yârımı	Ememedim leblerinden yârımı Kim ağlatmış benim nazlı yavrımı? ..... Kan doldurmuş gözlerini yaş ile
Karaca oğlan bu sevdaya doyamam Ak gerdanda çifte benler sayamam Can tatlıdır tatlı cana kıyamam Meğer ağu yedireler aş ile	Kan doldurmuş gözlerini yaş ile Karac'Oğlan bu sevdaya doyamam Ak gerdanda çifte benler sayamam Can tatlıdır tatlı cana kıyamam Meğer ağu yedireler aş ile	Karac'Oğlan bu sevdaya doyamam Ak gerdanda çifte benler sayamam Can tatlıdır, tatlı cana kıyamam Meğer ağu yedireler aş ile
(Ülkütaşır, 1936; 706).	(Öztelli, 1957; 1454).	(Cumbur, 2001; 179-180.)

Aşağıdaki koşma da hem XIX. yüzyılda yaşadığı savunulan Yozgatlı Karacaoğlan, hem de büyük Karacaoğlan adına defalarca yayımlanmış olan bir diğer örnektir:

Ülkütaşır	Cumbur	Başgöz
Gönder hey Allahım silaya gönder Of çeküp de arkam sıra ağlar var Çıkarım bakarım da silam görünmez Yıkılası ara yerde dağlar var	İzin ver hey ağam ben de gideyim Ah çekip de arkam sıra ağlar var Bakarım bakarım silam görünmez Aramızda yıkılası dağlar var	İzin ver hey ağam ben de gideyim Ah çekip de arkam sıra ağlar var Bakarım bakarım silam görünmez Aramızda yıkılası dağlar var
Karşıdan karşıya yanar bir ışık Âşık olan âşık hep bekler eşik Bir buğday benizli zülfü dolaşık Gitme der de arkam sıra ağlar var	Coşkun sular gibi akıp durulma Kurugazel gibi esip savrulma Nerde güzel görsen ona çevrilme Bizim ilde cana kıyar beğler var	Coşkun sular gibi akıp durulma Kuru gazel gibi esip savrulma Nerde güzel görsen ona çevrilme Bizim ilde cana kıyan beyler var
Geldi mi ola arap atın sökünü Çiğerime dikti ecel okunu Unutmayın tuz ekmek hakkını Bizim ilde cana kıyar beyler var	Karşıdan karşıya yanar bir ışık Bunu söyleyenin dilleri âşık Bir buğday benizli zülfü dolaşık "Gitme!" diye beni yolda eğler var	Karşıdan karşıya yanar bir ışık Bunu söyleyenin dilleri âşık Bir buğday benizli zülfü dolaşık Gitme diye beni yolda eğler var
Karacaoğlan derki yarım öğmeyem Hançer alup dertli sinem dögmeyem Güzel sevme derler nasıl sevmeyem Çatık kaşın arasında benler var	Karac'Oğlan der ki: Kendim öğeyim Taşlar alıp kara bağrım döğeyim Güzel sevme derler nasıl sevmeyim? Kaşlar arasında çifte benler var	Karac'oğlan der ki kendim öğeyim Taşlar alıp kara bağrım döğeyim Güzel sevme derler nasıl sevmeyim Kaşlar arasında çifte benler var
(Ülkütaşır, 1936: 707).	(Cumbur, 2001: 162).	(Başgöz, 1992: 190).

Sonuç

Yazılı ve sözlü kaynakların yeterli ve tutarlı olmayışı, araştırmacılar tarafından da aynı kaynakların farklı sonuçlar ortaya koymak üzere kullanılması gibi nedenlerle Karacaoğlan mahlasını kullanmış olan şairin biyografisini kurmak ve edebî şahsiyetini ortaya koymak neredeyse imkânsızdır.

Karacaoğlan mahlası kullanmış birçok şairden bahsedilmesine rağmen bunların ayrı ayrı hayat hikâyelerini ve eserlerini belirleyecek sağlam, yazılı bilgi ve belgelerden mahrum olduğumuz gibi sözlü kaynaklar da konuyu aydınlatmaya çare olmaktan uzaktır.

Karacaoğlan'ın elimizde mevcut bir divanının bulunmayışı, onun hakkında eserine müracaat ederek bilgilenme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Karacaoğlan mahlaslı şiirleri kaynak olarak kullanmak ve bu şiirlerden sonuç çıkarmak da - Karacaoğlan mahlaslı her şiirin Karacaoğlan'a ait olamayabileceği, bu mahlası taşısa da aynı şiirin başka mahlaslar altında görülebileceği gibi durumlar göz önüne alınınca- mümkün görünmemektedir.

Kaynaklara bağlı zorluklar yanında araştırmacılara bağlı nedenlerle de konu içinden çıkılması güç bir hale gelmiştir. Karacaoğlan, belli bir bölgeye ait gösterilmeye çalışılırken; bir yandan da ayrı ayrı bölgelere ait Karacaoğlanlardan söz edilmiştir. Bir tek Karacaoğlan yaşadığını savunan araştırmacıların Karacaoğlan'ı ile birden çok Karacaoğlan'ın varlığını savunan araştırmacıların Karacaoğlanları hayat hikâyeleri ve eserleri bakımından birbirine karışmıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla bugüne kadar Karacaoğlan mahlasını kullanmış beş ayrı şair söz konusu edilmektedir. XIX. yüzyılda yaşadığı iddia edilen Yozgatlı Karacaoğlan da bunlardan birisi olarak gösterilmektedir. M. Şakir Ülkütaşır, İlhan Başgöz ve Yılmaz Göksoy tarafından varlığı ısrarla ortaya konulmaya çalışılan, başka bazı araştırmacılar tarafından da zımnen kabul gören bir Yozgatlı Karacaoğlan'ın yaşadığını ve eserler verdiğini ispat edebilmek için yeterli bilgi ve belge ortaya konulamamıştır. Gerek hayat hikâyesini vermek için kullanılan eserler, gerekse de onun şiirleri olarak yayımlanan koşmaların çoğunluğu büyük Karacaoğlan adına yayımlanmış şiirlerdir. O halde ya büyük Karacaoğlan'ın Yozgatlı olduğunu söylemek ve bunu delillendirmek veya Yozgatlı Karacaoğlan olarak tanıtılan bir şairin yaşamamış olabileceği ihtimalini de göz önünde tutmak gerekecektir.

KAYNAKÇA

Başgöz, İlhan, (1955), “Kaç Karacaoğlan Var?”, **Yeni Ufuklar**, 3 (16), s. 302-304.

Başgöz, İlhan, (1992), **Karac’oğlan**. 3. bs. İstanbul: İndiana Üniversitesi Türkçe Programı Yayınları, Pan Yayıncılık.

Başgöz, İlhan, (2003), **Karac’oğlan**. 4. bs. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Cumbur, Müjgân, (2001), **Karacaoğlan Şiirler**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Göksoy, Yılmaz, (1982), “Gönül Bahçesinden Bir Demet. Yozgatlı Karacaoğlan”, **Erciyes**, yıl: 5, Kasım 1982, sayı: 59, s.23-24.

Göksoy, Yılmaz, (1985), “Gül Bahçesinden Bir Demet Yozgatlı Karacaoğlan”, **Erciyes**, yıl: 8, Kasım 1985, sayı: 95, s.16-17.

Göksoy, Yılmaz, (1987), “Gönül Bahçesinden Bir Demet Yozgatlı Karacaoğlan”, **Erciyes**, yıl: 10, Nisan 1987, sayı: 112, s.21-22.

Göksoy, Yılmaz, (2002), “Yozgatlı Karacaoğlan”, **Erciyes**, yıl: 25, Temmuz 2002, sayı: 295, s. 26-28.

Günay, Umay, (1993), “XVI. yüzyıl Saz Şâiri Rumelili Karacaoğlan”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, yıl: XXIX/1-2, Ankara, s. 152-163.

Karaer, Mustafa Necati (hazırlayan), [1973], **Karacaoğlan Hayatı Sanatı Şiirleri**: Tercüman 1001 Temel Eser: [İstanbul?].

Köprülüzâde Mehmed Fuad, (1927), “Karacaoğlan”, **Hayat**, cilt: 2, Eylül 1927, sayı: 41, s.282-283.

Oğuz, M. Öcal, (1994), “Karacaoğlan”, **Yozgatta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü**. Ankara : Kültür Bakanlığı. s.114-122.

Öztelli, Cahit, (1957), “Karacaoğlan’ın Yayınlanmamış Şiirleri: VIII ”, **Türk Folklor Araştırmaları**, sayı : 91, s.1454.

Sadettin Nüzhet, (1927), **Halk Şairleri ikinci kitap Karacaoğlan**. Konya : Vilayet Matbaası.

Sakaoğlu, Saim, (2004), **Karaca Oğlan**. Ankara: Akçağ.

Ülkütaşır, M. Şakir, (1933), “Yozgatlı Karacaoğlan”, **Yolların Sesi**, Kasım 1933, sayı: 12, s. 256-257.

Ülkütaşır, M. Şakir, (1936), “Halk Edebiyatı”, **Yeni Türk**, 1 Kânun 1936, sayı :48, s.703-709.

Yalman (Yalgın), Ali Rıza (2000), **Cenupta Türkmen Oymakları I**. 3. bs. hazırlayan: Sabahat Emir, Ankara: Kültür Bakanlığı. s.181-183.